

PŘEHLED VÝZKUMŮ

49

Brno 2008

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis
Peer-reviewed journal

Ročník 49

Volume 49

Číslo 1–2

Issue 1–2

Předseda redakční rady
Head of editorial board

Pavel Kouřil

Redakční rada
Editorial Board

Herwig Freisinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski,
Alexander Ruttkay, Jiří A. Svoboda, Jaroslav Tejral, Ladislav Veliáčik

Odpovědný redaktor
Editor in chief

Petr Škrdla

Výkonná redakce
Assistant Editors

Balász Komoróczy, Marián Mazuch, Ladislav Nejman,
Rudolf Procházka, Stanislav Stuchlík, Lubomír Šebela

Technická redakce, sazba
Technical Editors, typography

Pavel Jansa, Ondřej Mlejnek

Software
Software

Spencer Kimball, Peter Mattis, GIMP Development Team 2008: GNU
Image Manipulation Program, 2.6.1
GRASS Development Team 2008: Geographic Resources Analysis
Support System, 6.3.0
Kolektiv autorů 2008: Inkscape, 0.46
Kolektiv autorů 2005: L^AT_EX 2_ε

Fotografie na obálce
Cover Photography

Vrcholně středověká lotová závaží z českých a moravských lokalit.
Gruna, Hradisko (vlevo); Písek, u Šarlatského rybníka (v popředí); Ví-
cov, Městisko (vpravo dole); Boskovice, hrad (vpravo nahoře). Srov.
studii J. Doležela v tomto svazku. Foto P. Smékal.

*Medieval cup nested weights from czech and moravian sites. Gruna,
Hradisko (left); Písek, u Šarlatského rybníka (front); Vícov, Městisko
(bottom right); Boskovice, castle (top right). Cf. the article by J. Dole-
žel in this volume. Photo by P. Smékal.*

Adresa redakce
Address

Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i
Královopolská 147
612 00 Brno
IČ: 68081758
E-mail: pv@iabrno.cz
Internet: <http://www.iabrno.cz>

Tisk
Print

Arch, spol. s r. o.
Charbulova 3a
618 00 Brno-Černovice

ISSN 1211-7250
MK ČR E 18648

Vychází dvakrát ročně
Vydáno v Brně roku 2008
Náklad 450 kusů

Copyright ©2008 Archeologický ústav AV ČR, Brno, v.v.i. and the authors.

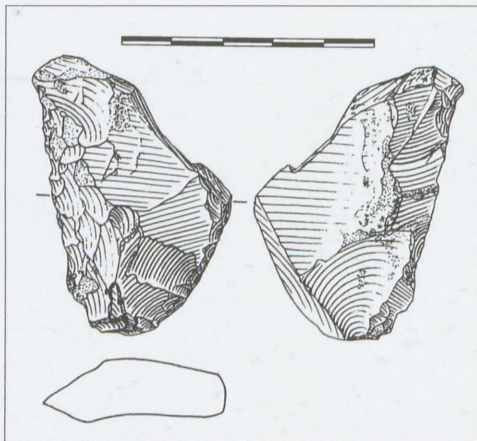
KNIHOVNA AV ČR

PD 1520

Roč. 49, 2008, č. 1-2

91087/09

Obr. 46: Míkovice – drásadlo. Fig. 46: Míkovice – sidescraper.

Petr Škrdla

Literatura

Škrdla, P. 2005: The Upper Paleolithic on the Middle Course of the Morava River. *Dolnověstonické studie 13*. Brno: AÚ AV ČR.

Resumé

Two artifacts – a unifacially retouched sidescraper (obr. 46) and a flake made from erratic flint have added to the existing assemblage (Škrdla 2005, 157) collected in the field of Radovy, in the cadastral territory of Míkovice u Uh. Hradiště (cf. obr. 10).

ÚJEZDEC (K. Ú. ÚJEZDEC U OSVĚTIMAN, OKR. UHERSKÉ HRADIŠTĚ)

viz Ořechov

VĚŽKY (OKR. KROMĚŘÍŽ)

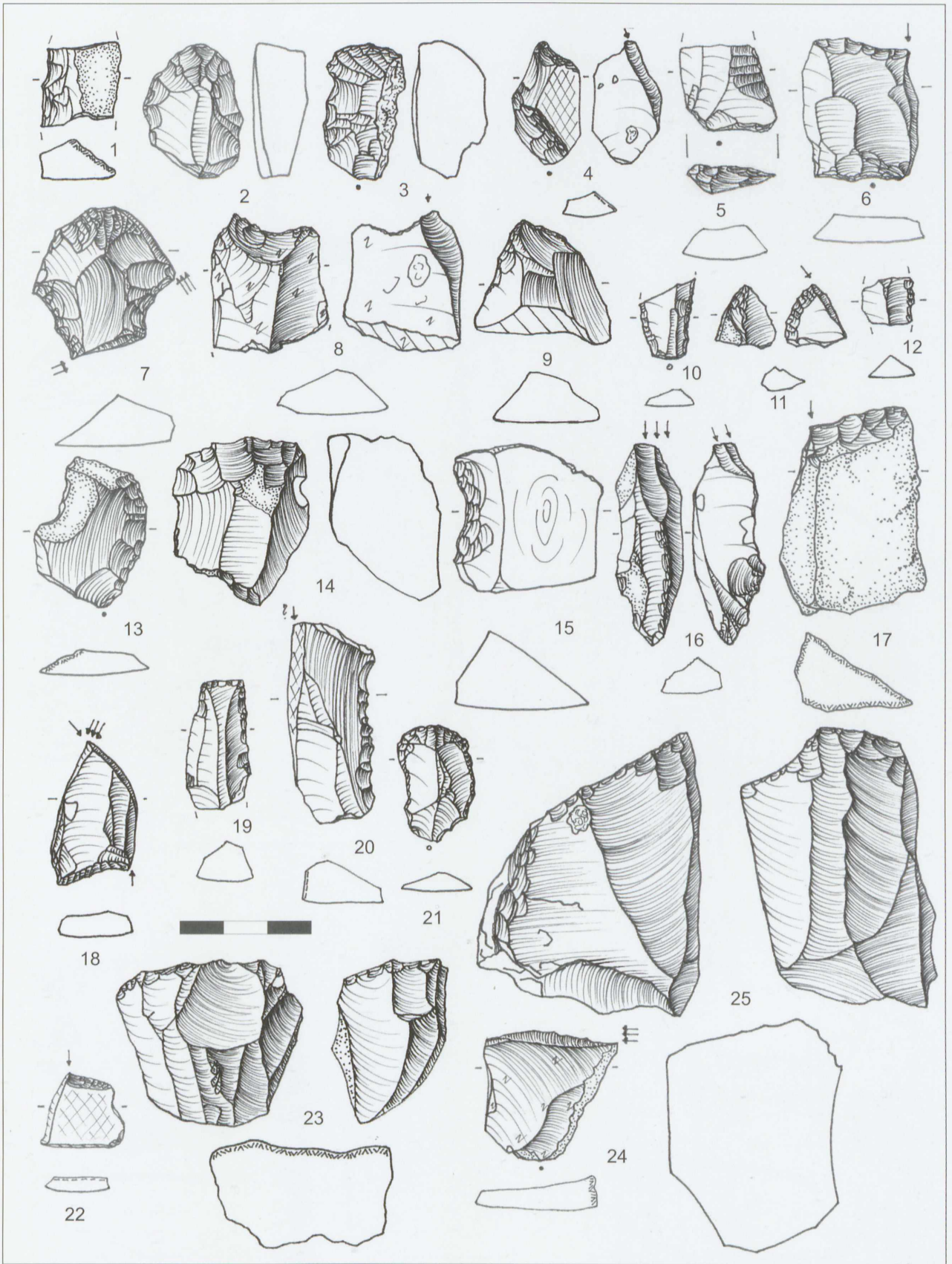
„Nad Úlehlí“. Aurignacien. Sídliště. Povrchový sběr.

Během několika posledních let se podařilo M. Sedláčkové a Z. Schenkovi nashromáždit 271 kusů kamenné štípané industrie na známé paleolitické lokalitě v trati „Nad Úlehlí“. Lokalita se nachází severovýchodním směrem od obce Věžky, ve vzdálenosti asi 1,3 km vzdušnou čarou, na temeni a jižním svahu (na poli mezi severním cípem starého sadu – místními nazývaným „Olehla“ a jižním okrajem lesa Doubrava), v nadmořské výšce 316–340 m. Nálezy se koncentrují v okolí geografické souřadnice: 49°17'50.971"N, 17°17'13.602"E (WGS 84). Od tohoto bodu byly zachyceny menší shluky, a dále ojedinělé artefakty směrem východním i západním. Poloha lokality umožňuje kontrolu údolí Věžeckého potoka. Směrem severním se naskýtá panoramatický výhled do Středomoravské nivy, dále na Holešovskou a Kelčskou pahorkatinu, do JZ ústí Moravské brány, směrem východním na hřebeny Hostýnských vrchů. Lokalita byla objevena pravděpodobně L. Ledvinou nebo I. L. Červinkou

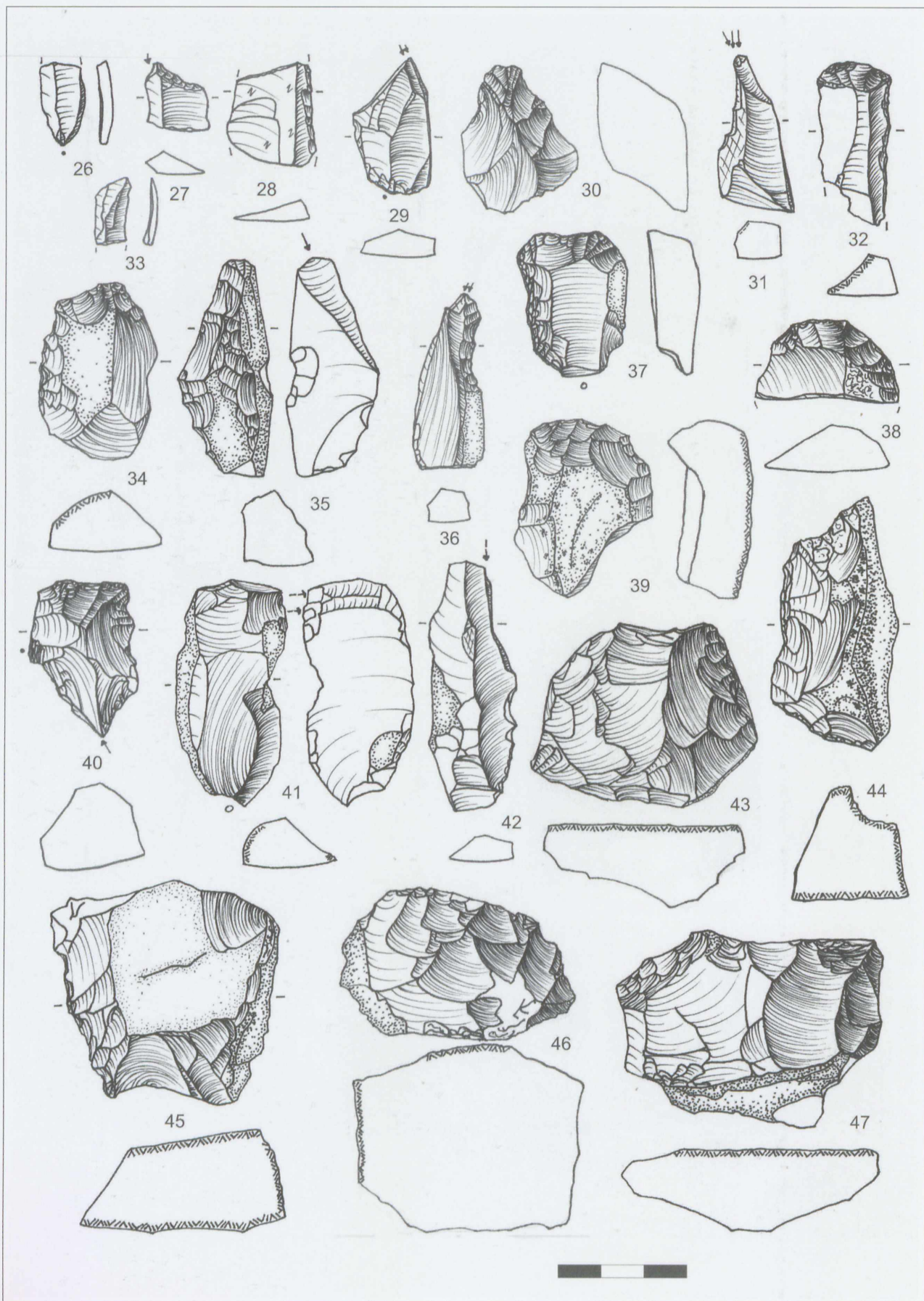
v roce 1910 či 1911 (Archiv AÚ AVČR v Brně, N. Z. č. j. 2293/46). Dříve byla trať nazývána „Červenec“ a ve shrnující práci M. Olivy „Aurignacien na Moravě“ se objevuje pod označením Věžky I „Nad Úlehlou“ (Oliva 1987, 76).

Pokud paleolitický soubor (267 kusů) podrobíme surovinovému rozboru, zjistíme, že v kolekci výrazně dominují moravské rohovce (celkem 173 kusů, 64,8%). Z nich se podařilo rozlišit typ Troubky-Zdislavice (158 kusů), typ Krumlovský les, varieta II (6 kusy), varieta I (1 kus) a typ Boršice (4 kusy). Čtyři kusy náležely blíže typově nespecifikovaným lokálním rohovcům. Pouze v 50 případech se vyskytl eratický silicit (19,5%). Radiolarit byl přítomen jenom v deseti případech (3,8%). V pěti případech se objevila chalcedon-opálová zvětralina (1,9%), ve dvou silicifikovaný pískovec (0,7%) a v jednom křemičitá zvětralina (0,4%). Dva artefakty byly vyrobeny ze silicitu krakovsko-čerstochovské jury (0,7%). Dvacet čtyři kusy (9%) nebyly blíže surovinově identifikovány. Většinou se tak stalo z důvodu přepálení (18 kusů) či intenzivní patinace artefaktu (6 kusů). U přepálených kusů nelze s určitostí potvrdit paleolitický původ. Pouze minimum kusů bylo poškozeno mrazem. Na artefaktech se vyskytla různá intenzita patinace – od lehce patinovaného povrchu až po souvislou vrstvu. Více než polovina artefaktů na sobě nese stopy rzi.

Technologicky ve sledovaném souboru mírně převažují úštěpy (98 kusů) nad čepelemi (83 kusů) a čepelkami (2 kusy) (obr. 48:26,33). Artefakty vykazují vysokou fragmentárnost – méně než polovina úštěpů (35 kusů) se dochovala celých, mezi čepelemi to bylo pouze 5 exemplářů. V souboru bylo přítomno 17 jader. Za pozornost stojí dva exempláře dvoupodstavových jader. První z nich je plochého tvaru, s těžními plochami umístěnými vedle sebe protisměrně (obr. 48:43). Podstavy jsou upraveny více údery, záda pokrývá kůra. Druhé z dvoupodstavových jader je prizmatického tvaru (obr. 47:25). Jádro bylo sbíjeno bipolárně. Hlavní podstava je upravena více údery, vedlejší pak jedním. Pravý bok i záda jsou plochá, na levém boku probíhala těžba. Zajímavá je surovina, ze které bylo jádro vyrobeno, neboť se jedná o chalcedon-opálovou zvětralinu. Šest jader bylo jednopodstavových. Mezi nimi se vyskytlo např. úštěpové jádro prizmatického (obr. 48:46), plochého (obr. 48:47) či kýlovitého tvaru (obr. 47:23). Poslední ze jmenovaných jader mělo přirozenou neupravenou úderovou plochu ve tvaru široce rozvřeného písmene U a záda pokryta kůrou. Z jádra byly odbíjeny čepelky, snad i mikročepelky (?), a bylo opuštěno v důsledku „zaběhnutí“ drobného úštěpu, který znehodnotil těžní plochu jádra, a předčasně tak ukončil jeho těžbu. I další z jednopodstavových jader bylo opuštěno v důsledku technické chyby. V tomto případě se tak stalo hned na počátku těžby. V jednom případě se objevilo upravené (připravená úderová plocha) netěžené jádro a jádro v počátečním stadiu těžby. Sedm kusů jader se dochovalo pouze fragmentárně. Dále bylo v souboru přítomno 12 kusů suroviny, odštěp z výroby rydla, jehož dochovaná mesiální část nedovoluje bližší rozlišení, zda se jedná o rydlovou čepel nebo úštěp, 28 kusů nerozlišených fragmentů – odštěpů a 26 mikroodštěpků/mikrozlomků. Pět

Obr. 47: Věžky. Vybrané artefakty. Fig. 47: Věžky. Artifacts.

Obr. 48: Věžky. Vybrané artefakty. Fig. 48: Věžky. Artifacts.

artefaktů bylo opatřeno místní retuší. Na nástroj bylo modifikováno 40 artefaktů.

Kolekce nástrojů byla tvořena 15 rydly. Převažují hranová (8 kusů) rydla nad klínovými (1 kus – obr. 48:31). Většina z hranových rydel byla na šikmých retuších (obr. 47:4,6,11,17,22, obr. 48:27,36). V jednom případě se vyskytlo hranové rydlo na konkávní retuši (obr. 47:8). Dále byla kolekce rydel tvořena dvěma příčnými rydly (obr. 47:24, obr. 48:41), dvěma rydly na lomu (obr. 48:29,42) a několikanásobným smíšeným rydlem (obr. 47:18). Ploché rydlo je v kombinaci s čepelovým škrabadlem (obr. 48:35). Také další dvě rydla jsou v kombinaci se škrabadly (obr. 47:16, obr. 48:40). V jednom případě se objevil multifunkční nástroj – několikanásobné hranové rydlo na konkávní retuši je v kombinaci se škrabadlem (obr. 47:7). Za povšimnutí stojí druhy surovin, ze kterých byla rydla a jejich kombinace vyrobeny – převažuje eratický silicit (10 kusů), zbytek artefaktů byl vyroben z moravských rohovců. U škradel (10 kusů) již převažují v daném souboru dominantní lokální rohovce (7 kusů), pouze dva kusy byly vyrobeny z početně málo zastoupeného radiolaritu. Mezi škrabadly převažují aurignacké typy – 4 strmě retušované kusy (obr. 47:2,14, obr. 48:37,39), vysoké vyčnělé (obr. 48:30) a drobné kýlovité škrabadlo (obr. 47:3). Dále se vyskytlo čepelové škrabadlo s laterální retuší (obr. 48:32), drobné úštěpové škrabadlo (obr. 47:21), nevýrazné škrabadlo (obr. 48:34) a fragment hlavice pravděpodobně úštěpového škrabadla (obr. 48:38). Mezi nástroji se dále objevil hrot (obr. 47:9), vrub (obr. 47:15), příčné retušovaná čepel (obr. 45:19), tři čepele s laterální retuší (obr. 47:5,12, obr. 48:28), mesiální část čepele se strmou aurignackou retuší (obr. 47:1) a bilaterálně retušovaná čepel (obr. 47:10). Mesiální část čepele byla unilaterálně retušována, přičemž retuš má až zoubkovitý charakter (obr. 47:20). Na lomu byla čepel opatřena pravděpodobně rydlovým úderem (?). Tři kusy suroviny z rohovce typu Troubky-Zdislavice měly laterální drásadlovitou retuš (obr. 47:13, obr. 48:44,45).

Závěrem lze konstatovat, že sledovaná kolekce potvrdila některá z dřívějších pozorování M. Olivy (1987, 76). Především se jedná o výraznou surovinovou dominanci lokálních rohovců, zejména typu Troubky-Zdislavice. Importované suroviny jsou na lokalitě v menšině. V tomto souboru bylo z moravských rohovců vyrobeno 64,8% artefaktů. Nejčastějším typem rohovce byl typ Troubky-Zdislavice (z 173 kusů náležícím moravským rohovcům bylo k typu Troubky-Zdislavice přiřazeno 158 kusů). M. Oliva v jím popisovaném souboru identifikoval několik aurignackých typů škradel, rydel a kýlovitých jader. Přesto se mu nepodařilo najít drobné čepelky, které výskyt aurignackých typů nástrojů nutně doprovázejí. V tomto klasifikovaném souboru bylo přítomno také několik aurignackých typů nástrojů, ovšem pouze dva zlomky čepelek a oba neretušované. Dále M. Oliva poukazuje na výraznou převahu rydel v poměru ke škradlům. Je tomu tak i zde. Mezi rydly výrazně dominují hranová nad klínovými. Častý je výskyt kombinací rydla se škradlem. Ve dvou případech se objevila příčná rydla. Tento druh rydel vyzdvihuje i M. Oliva a podotýká, že se na dané lokalitě objevují v poměrně hojném počtu. Oproti klasifikovanému souboru M. Olivy se v této kolekci objevil i „ar-

chaický“ typ nástroje – dva kusy drásadel. Kulturní přiřazení lokality k aurignacienu potvrzuje čepel s aurignackou retuší, nevýrazné kýlovité škrabadlo a kýlovité jádro.

Lenka Pělučová Vitošová, Martina Sedláčková, Zdeněk Schenk

Literatura

Oliva, M. 1987: Aurignacien na Moravě. Studie Muzea Kroměřížska '87. Gottwaldov: MTZ.

Resumé

The site of Věžky - Nad Úlehli was probably discovered by L. Ledvina or I. L. Červinka in 1910–1911. An assemblage of 267 Paleolithic artifacts was collected at the site by M. Sedláčková and Z. Schenk over the last few years. The most common type of raw material are Moravian cherts originating from local gravels (173 items), of which the majority are from Troubky-Zdislavice type chert (158 items), followed by Krumlovský les-type chert (7 items), Boršice type chert (4 items) and unspecified local cherts (4 items). Fifty artifacts were made from erratic flint and 10 artifacts from radiolarite. Other raw materials include opal-chalcedony pieces (5 items), silicified sandstone (2 items), Krakow-Czestochowa Jurassic flint (2 items), and a siliceous piece (1 item). Some artifacts (24 items) have a strong patina or they were burned, which makes identification of raw material impossible. There are 40 tools in the collection including 15 burins and 10 endscrapers. Polyhedral burins are most common (obr. 47:4,6,11,17,22, obr. 48:27,36) and one burin was dihedral and multiple (obr. 47:18). Two burins are transversal (obr. 47:24, obr. 48:41) and there are two burins on a break (obr. 48:29,42). Five burins are combined types, usually with endscrapers (obr. 47:7,16, obr. 48:40). One unilaterally retouched blade probably has a burin blow (?) (obr. 47:20). Endscrapers are usually Aurignacian types – there are four steeply retouched endscrapers (obr. 47:2,14, obr. 48:37,39), a nosed endscrapper (obr. 48:30), a carinated endscrapper (obr. 47:3), a blade endscrapper with unilateral retouch (obr. 48:32), a small flake endscrapper (obr. 47:21), an atypical endscrapper (obr. 48:34), and an endscrapper fragment (obr. 46:38). Tools also include a point (obr. 47:9), a notch (obr. 47:15), three sidescrapers (obr. 47:13, obr. 48:44,45), a truncated blade (obr. 47:19), three unilaterally retouched blades (obr. 47), one blade with bilateral retouch (obr. 45:5,12, obr.48:28), and a steeply retouched blade fragment (obr. 47:1). The collection can be classified as Aurignacian.

VRBKA (OKR. KROMĚŘÍŽ)

„Kóta 331,1“. Mladý paleolit. Sídliště. Povrchový průzkum.

Lokalita se nachází na vrcholu kopce v blízkosti vodárny vpravo od silnice vedoucí z Vrbky-Sulimova do Velkých Těšan. Severním směrem zhruba v polovině